

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Method)

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวในโนภาพของคนไทย และเปรียบเทียบโนภาพของคนไทยต่างกลุ่มที่มีต่อตัวละคร โดยในการวิจัยจะดำเนินการเป็นขั้นๆ ดังนี้
การแต่งและเรียบเรียงแบบวัดลักษณะตัวละครในโนภาพของคนไทย

แบบวัดลักษณะตัวละครที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะมี 3 ภาค คือ ภาค ก. ภาค ข. และภาค ค. ภาค ก. เป็นภาคที่อธิบายรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการตอบ ภาค ข. เป็นภาคเกี่ยวกับรายละเอียดข้อเท็จจริงต่างๆ ของผู้ตอบ ภาค ค. เป็นแบบวัดลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัว คือ พระราม ขุนแผน ทศกัณฐ์ และขุนช้าง

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดลักษณะตัวละครในโนภาพของคนไทย โดยใช้หลักการทางจิตวิทยา คีพเพอเรนเชียล (Semantic Differential) วิธีนี้เป็นการวัดโดยการให้ผู้ตอบประเมินค่าลักษณะต่างๆ โดยมีลำดับขั้นในการสร้างดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ผู้วิจัยศึกษาลักษณะต่างๆ ซึ่งถือเป็นลักษณะร่วมกันของตัวละครทั้ง 4 ตัว โดยการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) โดยยึดหนังสือ "เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับหอสมุดแห่งชาติ" และ "รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก" เป็นหลักและไต่แบ่งลักษณะตัวละครออกเป็น 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะความประพฤติ อักขระกิริยาวาจา ความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการรบ ลักษณะความเป็นผู้นำ และความนาคบคาสมาคม

ขั้นที่สอง เมื่อผู้วิจัยแบ่งลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวออกเป็นลักษณะต่างๆ ทั้ง 6 ด้านแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกคำคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้ามมาเป็นคู่ๆ เพื่อใช้ในการถามเกี่ยวกับลักษณะของตัวละคร โดยในแต่ละลักษณะผู้วิจัยจะใช้คำคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม 4 คู่ ให้ผู้ตอบแบบวัดประเมิน ลักษณะ

ของคำคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ จะเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ต้องการศึกษา ดังเช่นในด้านลักษณะความเป็นผู้นำคำคุณศัพท์ที่แรกก็คือ นำเคาเรนซ์ถือ - นำคุณถูกเหยียดหยาม

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำคุณศัพท์และคุณศัพท์ที่ดีทั้งหมด 24 คำ

ขั้นที่สาม หลังจากที่ผู้วิจัยสร้างข้อความที่มีความหมายตรงกันข้ามเป็นจำนวน 24 คำแล้ว ผู้วิจัยจึงได้แบ่งมาตรา สำหรับให้ผู้ตอบแบบวัดประเมินออกเป็น 5 ช่วง คือ 1 2 3 4 5 ซึ่งเลขเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้แสดงน้ำหนักของแต่ละลักษณะของตัวละครจากน้อยไปหามาก ผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบวัดโดยการให้เขียนวงกลมล้อมรอบหมายเลขหนึ่งจากหมายเลข 1 ถึงหมายเลข 5 เพื่อเป็นเครื่องชี้แสดงน้ำหนัก

ตัวอย่างเช่น

กล้าหาญ ⑤ 4 3 2 1 ชี้อลาด

กล้าหาญ 5 4 3 2 ① ชี้อลาด

ถ้าเขียนวงกลมล้อมรอบหมายเลข 5 แสดงว่ากล้าหาญ ถ้าเขียนวงกลมล้อมรอบหมายเลข 1 แสดงว่า ชี้อลาด ส่วนการเขียนวงกลมล้อมรอบหมายเลขอื่น ๆ ก็จะได้ค่าน้ำหนักคะแนนน้อยลงลดกันลงไป

การสัมภาษณ์เพื่อดูความเข้าใจของผู้ตอบ

ผู้วิจัยจะนำแบบวัดลักษณะตัวละครในโนภาพของคนไทยที่สร้างขึ้นไปให้กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทยและครูภาษาไทย กลุ่มละ 3 คนทดลองตอบ หลังจากตอบแล้วผู้วิจัยก็จะได้สัมภาษณ์เพื่อดูว่าผู้ตอบเข้าใจคำอธิบายในภาค ก. หรือไม่ และเข้าใจคำคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ที่ดีที่ผู้วิจัยใช้หรือไม่ ถ้าหากพบว่าผู้ตอบยังไม่เข้าใจในส่วนใดก็จะได้แก้ไขให้เป็นที่ถูกต้อง เข้าใจตรงกัน

การหาความตรงของแบบวัดลักษณะตัวละคร

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดลักษณะตัวละครขึ้นหลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยทั้งสองเรื่องคือ "เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน" และ "รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก" ในวรรณคดีทั้งสองเรื่องนี้ ผู้แต่งได้สร้างให้พระรามและขุนแผนเป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางค่านิยม และสร้างให้ทศกัณฐ์และขุนช้างเป็นตัวเอกทางค่านิยม โดยลักษณะความแตกต่างของตัวละครที่เป็นตัวเอกทางค่านิยมและค่านิยมสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ลักษณะคือ

1. ลักษณะความประพฤติ ได้แก่การกระทำของตัวละครที่แสดงว่า ตัวละครตัวนั้นเป็นตัวละครที่มีความประพฤติดีหรือประพฤติชั่ว

พระรามตามเรื่องเป็นพระนารายณ์อวตารลงมาปราบทุกเชื้อของโลกล พระรามจึงจัดเป็นตัวละครที่มีความประพฤติดี รักสงบ ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ดังเช่นในตอนที่ว่าทศกัณฐ์จะอภิเษกพระรามขึ้นครองราชย์ แคนางไภยเกษิ กลับทวงขอพรขอให้พระพรตโอรสของนางได้ขึ้นครองราชย์ พระรามก็ยินยอมออกเงินป่าเพื่อรักษาสัตย์ของพระราชมบิดา และเมื่อพระลักษมณ์ทราบความเข้าเกิดโทสะจะตำรายนางไภยเกษิ พระรามก็ได้ห้ามไว้ ดังความในกลอนว่า

เคิมองค์สมเด็จพระพิศุราช
 แคนางไภยเกษิพรามวัย
 บัดนี้เขาขอความสัตย์
 ชับฟี่ไปอยุธยา
 เราจะรักษาสัตย์พระพิศุเรศ
 ไหวปรากฏไว้ในชาติ

ออกโอรสประสาทรให้
 ครึ่งไปกลางปทุมภิมภิม
 ไหลูกยานสมบัติไอศวรรย์
 ในกำหนดนั้นสิบสี่ปี
 อันพระคุณเกิดแก่แก่
 เจ้าที่อย่าใดโกรธา¹

¹กรมศิลปากร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2507), 1:479.

ในตอนที่พระรามพร้อมด้วยบริวารได้ยกทัพไปถึงกรุงลงกา บรรดาบริวารลิงได้
แนะนำให้พระรามยกทัพเข้าที่กรุงลงกา แต่สุคริพแนะนำว่าควรส่งคนไปเจรจาก่อนแต่
โดยดี พระรามก็เห็นด้วย ซึ่งเป็นการแสดงว่าพระรามต้องการความสงบมากกว่าที่
จะต้องการให้เกิดมีศึกสงครามระหว่างตนและบริวารกับพวกยักษ์ ดังความในกลอนว่า

เมื่อนั้น
ไค้พิงสุคริพปรึกษาชาอู
จึงตรัสเรียกลูกพระยาพาลี
ทวนดวงศสุรธาตรี
จงเป็นราชทูตทูตสาร
พิงคูสุรพาลา

พระทรงภพลงโลกทุกสถาน
ยานฟ้าขึ้นชมควยสมคิด
เขามาแล้วมีประกาศิต
ทศทิศยอมเกรงเดชา
ไปว่าชานแกทหายักษา
ฝ่ายมันจะวาประการไค้¹

ส่วนทศกัณฐ์นั้นมีนิสัยพาล ชอบรุกราน ทำร้ายผู้อื่น ดังจะเห็นได้ชัดจากการ
ที่เมื่อทศกัณฐ์ได้รับฟังคำพรรณนาความงามของนางสีดาจากนางส่ามนักขาทศกัณฐ์ก็ได้เกิด
หลงใหลรักใคร่นางสีดา และไค้ทำกลอุบายลักนางไป โดยไม่ได้คิดว่านางสีดานั้นเป็นหญิง
ที่มีเจ้าของแล้ว หรือเมื่อทศกัณฐ์ขึ้นครองกรุงลงกา ก็คิดว่าถ้าจะมีฤทธิ์มากกว่าตน จึงหา
ทางกลับแก่งดาบที่ฆ่าเพ็ญพรต ดังความว่า

เมื่อนั้น
ครอบครองไพร่ฟ้าประชาชี
ให้คิดอิมเอิมกำเริบฤทธิ
บัคนั้นกิลิทวีทยา
เหาะเหินเคินโดยอัมพร
จะมีสาบุญศิษย์ฤทธิไกร
อยุธยาเลยจะไหวทำลาย
ให้เสียการกิจพิถี

ฝ่ายท้าวทศพิศกษัตริย์
เป็นปิ่นโมลีลงกา
ควยใจทูลจรตอิจจา
ลวนมีตักคากระลาไฟ
จะชูปศิลาปศรก็ยอมไค้
นานไปจะเห็นไค้
อันครายบุตรกรรมพระดาบี่
ซึ่งมีอุตสาห์คบะญา²

¹ กรมศิลป์ากร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา

โลภ, 2:346.

² เรื่องเดียวกัน, 1:354.

ขุนแผนตามเนื้อเรื่องก็เป็นคนที่มีความประพฤติกี่เช่นกัน ตอนที่ขุนแผนต้องออก
ตระเวนคานที่เขตเมืองกาญจนบุรี จนไค้นางบัวตี่เป็นภรรยา เมื่อหมื่นหาญผู้เป็นพ่อตา
ไค้ขอให้ขุนแผนทำมาหากินโดยการเป็นโจรออกปล้น ขุนแผนก็ปฏิเสธไปว่า

ฉันคิดจะมอบกายจนวายุปราณ
ภูวนิคมขอมสิ่งไรให้ส่อนสัง
ฤาชั้นซึกปิดเบือนแกลวง เชื้อนแซ
ซึ้งลึกข้างชโยคนปลนที่บ้าน
ถาเกิดเหตุเภทพาลประการใด

หมายความว่าท่านจะซบเลี้ยงฉันเพียงแท้
แมนมีพึ่งถูยค่าของพอนแม
ก็ตามแต่ท่านจะทำไ้หน้าใจ
ลวนแต่การโจรกรรมไม่ทำไค้
ไม่ไ้รอนถึงท่านจะรับแทน¹

นอกจากนั้นขุนแผนยังเป็นคนที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อย่างสูงส่ง
ดังเช่นในตอนที่ขุนแผนหูลงนางลาวทอง เป็นเหตุให้พระพันวษากริ้วรับสั่งให้นำขุนแผน
ไปจำคุก ขุนแผนด้วยความจงรักภักดี ไม่ได้คิดหนีประการใด ทั้งยังยืนยันว่า

อันเครื่องพันธนาที่จำจอง
จะเสียสัจย์ซึกสนุ่จึงจนใจ
เสมีอนหนึ่งปีคาทานท่าไทย
จะทนไปไ้เทตลอดจนวอดวาย

อีกสักสองเท่านี้ก็หนีไค้
หนีไปไค้ใครจะนับว่า เป็นชาย
แมนมีโปรดตามที่ไม่หนีหวย
สู่ตายตามแต่พระอาญา²

ส่วนขุนช้างนั้นเป็นคนที่มีความประพฤติกี่ชั่ว ดังเช่นตอนที่พลายแก้วยกทัพไปตี
เชียงใหม่ ขุนช้างก็ไค้ใช้กลอุบายหลอกว่าพลายแก้วตายเพื่อตนจะไค้นางพิมเป็นภรรยา
ดังความในกลอนว่า

เมื่อไรโพนมันจะไค้กลับ
ฤทธิ์เคชเวทมนตร์อะไรมี

ดูว่ามันมีแหวะซึกปลงกลิ้งก็
ถาศีเจียงทองไค้จะกลับมา

¹กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, (พระนคร:
สำนักพิมพ์มรรคาฯ), หน้า 345.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 502.

อย่าเลยจะผลขอวันทอง
จะพูดจาว่าชานกับมารดา

ถนอมไว้ในห้องจะดีกว่า
บอกศรีประจันวาออแก้วตาย¹

นอกจากนั้นขุนช้างยังทำร้ายแม่กระทั่งเด็กที่ไม่มีทางสู้คนได้ โดยหลวงเอาพลาบ-
งามลูกนางวันทองที่เกิดจากขุนแผนแต่อยู่กับคนมาแต่เล็ก ๆ ไปฆ่า ดังความในกลอนว่า

เห็นลับลี้ที่สังคชัคเขมร
ปะตะชะคำม่วงเขากกลางพง

สะบักเบนเหมือนเหวี่ยงลงเสียงฉลุง
ตีบกระทุงถองทุบเสียงอุบโอย²

2. ลักษณะกิริยาจจา ได้แก่ลักษณะท่าทาง การพูดจา การแสดงออกที่
แสดงว่าตัวละครตัวนั้นมีลักษณะสุภาพอ่อนโยนหรือหยาบคายกระด้าง

พระรามนั้นจัดได้ว่าเป็นคนที่มีลักษณะกิริยาวาจาดี โอบอ้อมอารี ดังเช่นคำพูด
ที่พูดกับหนุมานเมื่อรู้ว่าพระองค์ถูกโมรธาพิศพาตัวไปขังไว้ในกรงเหล็กที่คงคาล ในเมือง
บาดาล และหนุมานได้ใช้ความสามารถไปช่วยพระองค์กลับมาได้ อย่างปลอดภัย พระราม
ก็ได้กล่าวสรรเสริญบุญคุณของหนุมานที่มีต่อพระองค์ว่า

เมื่อนั้น
ฟังความตามเรื่องที่พูดมา
ประจักษ์แจ้งจริงทุกสิ่งไป
จึงทรีสรรเสริญหนุมาน
ตามไปถวาย **จากทัญญู**
แมนเจ้าจรสงครามไปเมืองยักษ
ตรีผลกลางถูดแหวนนศรัคน
ประทานให้กระมีญศักดิ์กา

พระศรีภพโลกนาถา
หึงเห็นเค็ยรสุธาสาธาณ
ภูไนยชั้นชมเกษมสถาน
ความชอบของท่านนี้มากนัก
ผู้เค็ยวหาการหาญหัก
เราจักไถนานอยุธยา
จากนี้วพระหัตถ์เบ็องขวา
แล้วเขาพลับพลาลงกรณ³

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 233.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 514.

³ กรมศิลปากร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลก. 2:447.

ส่วนทศกัณฐ์นั้นตามเนื้อเรื่องเป็นยักษ์ที่มีนิสัยดุร้าย กิริยาวาจาหยาบดังเช่น
เมื่อคราวที่ขอร้องให้กุมภกรรณมองชายช่วยออกกรม แด่กุมภกรรณได้ขอร้องให้ทศกัณฐ์คืน
นางสีดาให้แก่พระรามเสีย ทศกัณฐ์กลับโกรธและด่าว่ากุมภกรรณ ถึงความในกลอนว่า

เมื่อนั้น
ไต่พังกริว โกรธคั่งเพลิงกัณฐ์
เหวบอายุอัปรีขิตไม่มีอาย
คั่งเนื้อโศกกลืนพยับคชา
ยังไม่ทันเห็นธงชัย
เจรบจากตนอวดกู

ทศเกรียบรสริยวงศ์รังสรรค์
ขบพันกระที่มบาธา
กลัวตายอะไรหนักหนา
เหมือนอุกาทาแวเห็นชนู
แต่ใจชาวศึกก็ทรคอยู่
วาญุณินั้นควยอันใด

ตามเนื้อเรื่อง ผู้แต่งก็ได้สร้างให้ขุนแผนเป็นคนที่มีกิริยาวาจาดีเช่นกัน ขุน
แผนเป็นคนสุภาพ รู้จักเคารพบนอบ ดังเช่นเมื่อครั้งที่ขุนแผนยังเป็นพลายแก้ว ต้องการ
จะบวชเป็นเณร เพื่อศึกษาหาความรู้ ขุนแผนก็ได้กล่าวขอกับมารดาอย่างสุภาพว่า

อยู่มากจนเจ้าเจริญวัย
ไม่วายคิดถึงขอที่มรณา
อยากจะเป็นพราหมณ์ชัช
จึงอ่อนวอนมารดาให้ปราณี
พระสงฆ์องค์ใดวิชาดี
ให้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์

อายุนั้นได้ถึงสิบห้า
แต่นึกนึกตรึกครามากว่าปี
ให้เหมือนพู่ขนไกรที่เป็นผี
ดูคุณจะไม่รู้อริการ
แมจพลาคุณนี้ไปฝากทาน
อธิษฐานบวชลูกเป็นเณรไว้²

ส่วนขุนช้าง ผู้แต่งสร้างให้เป็นคนที่มีนิสัยหยาบช้ำ กิริยาวาจาไม่น่าดู ดัง
เช่นตอนที่มีการโต้สวนเรื่องที่ว่าขุนช้างหลอกว่าขุนแผนตายจะไปทัพเพื่อตนจะได้ นางวัน
ทองมาเป็นภรรยา เมื่อนางวันทองเล่าเรื่องไปตามความเป็นจริง ขุนช้างกลับโกรธ
จนไม่สามารถระงับอารมณ์ไว้ได้ และได้ด่าว่านางวันทองอย่างหยาบคายว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, 2:452.

² กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ,

ขุนช้างร้องไปข้างไม้อายุ
โคใหม่ล้มเกาอีเจ้าเล่ห์
ลูกขึ้นถกขานยันตาพอง
วันทองร้องบอกกล่าวตระลาการ
ข้าพเจ้าใ้ในการพาลจะตี
ผู้คุมเขาวางขุนช้างโกรธ

กลุ้มกลายทุกอย่างนางวันทอง
ใ้การปรวนแปรท่าจองทอง
ยืนถูดองเสียใ้หยับอุ๊ปรีดิ์
อายุขุนหัวหลานท่าจูจี
มีงช่วยใ้ถุกนี้มาเท่าไร
ลูกโลกณาด้วยนางไม้¹

3. ความสละการงานทางาน ไ้แก่ความสำเร็จใ้ในการทำงานของตัวละคร
ที่เกิดจากการใ้สติปัญญา ความรู้ที่มีพำกิจใ้ใ้ให้ดูลงไปใ้ใ้ใ้ความประสงค์

ตามเนื้อเรื่องรามเกียรติ์ พระรามเป็นผู้ใ้มีความสามารถในการทำงาน จึง
จะเห็นใ้จากการที่พระรามซึ่งนางสีดาคืนจากทศกัณฐ์ใ้สำเร็จ ทั้งยังสามารถฆ่าทศกัณฐ์
ตาย ถึงความใ้ในกลอนว่า

เปรี๊ยะ เปรี๊ยะคังเสียงฟ้าร้อง
ท่องออกศกัณฐ์สูรธา
อินทราข้างซึ่งบ่ใ้กอนั้น
กลับเป็นทศพิศตรีสิขกร

ก็ก้องทั่วทิศธา
ตกจากรถอลงกรณ
หักสะบั้นกระเด็นเป็นสองทอน
ลมนอนอยู่กับสุธาธาร²

นอกจากนั้นหลังจากที่พระรามเดินป่าครบกำหนดสิบสี่ปี พระรามก็ได้เดินทาง
กลับบ้านเมือง ทุกคนต่างก็ใ้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี นางไ้ไทยเญ่เองก็รู้ทั่วว่าคนใ้
กระทำผิดที่ใ้ใ้ขอให้พระรามออกเดินป่า จึงใ้ขอให้พระรามเสด็จขึ้นครองราชย์ ถึง
ความใ้ในกลอนว่า

เมื่อนั้น
จึงตรัสแกองคพระอวตาร

นางไ้ไทยเญ่ยอดสงสาร
แมร์ักเจ้าปานดวงใจ

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 490.

²กรมศิลปากร, รามเกียรติ์ ฉบับพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลก, 3:512.

เหมือนหนึ่งบังเกิดในครรภ์
 เหตุนี้ชะรอยเทพไท
 เณรน้อยขอสัพพะพิตุเรศ
 จนพระองค์ปลงชีพชีว่า
 ถึงจะแลพื้นหินรอน
 ก็ตามแต่พระทัยลูกรัก
 ขอเชิญพ่อไปครองสมบัติ
 บำรุงโลกาสุชาธาร

จะฉันหาเพื่อนั้นก็หาไม่
 แกล้งเขาคลไจุมารคา
 ไหวดวงเนตรแม่ตองไปเดินป่า
 โทษาครงนี้ใหญ่นัก
 ศักดิ์เกียรติคุณกรวยคัมจักร
 จะกมพิศกรับโหมพระอวตาร
 ในเศวตฉัตรฉายฉาน
 ไหลสำราญจำเริญสวัสดิ์¹

พระรามจึงจัดไคว่เป็นคนที่มีความสำเร็จทางด้านการทำงาน ส่วนทศกัณฐ์นั้น
 ตามเรื่องหลังจากที่ลักพานางสีดาไป พระรามยกทัพตามถึงกรุงลงกา ทศกัณฐ์ออกรบกับ
 สู้พระรามไม่ได้ จนถึงกับต้องตรอมใจ คั่งความในกลอนว่า

ตัวกูทำการสงคราม
 มีหน้าฆ่าอายุพาสี
 มาเป็นกำลังบัจจามิตร
 แลแล้วก็สิ้นสุริยวงศ์ในลงกา
 โออนิจจาตัวกู
 จะทำกิจพิชิตสิ่งใด

เสียที่ลักหนักรามสองศรี
 กลับมีชีวิตกินมา
 รณรุมคู่ศกคิกจะเข่นฆ่า
 โมรุษี่บายหน้าไปหาใคร
 คั่งว้ายอยู่ในทองสมุทรใหญ่
 ก็ไม่ใครสมอารมณ์คิด²

ทศกัณฐ์รบสู้พระรามไม่ได้ ทศกัณฐ์จึงคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะเอาชนะพระ
 รามเช่นครั้งหนึ่งทศกัณฐ์คิดทำพิธีชุบตัวที่ในอุโมงค์ไคฏเขานิลงกาลา เพื่อให้ตัวเป็นเพชร
 ใครฆ่าก็ไม่ตาย พระรามทราบเรื่องเข้า ก็รับสั่งให้สุครีพ หนุมานและนิลนันทออกไป
 ทำลายพิธี ลึงทั้งสามก็โค่นเอานางมณโฑมาล่อ จนทศกัณฐ์โกรธ ทำให้ทำพิธีไม่สำเร็จ
 คั่งความในกลอนว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, 3:645 - 646.

² เรื่องเดียวกัน, 3:310.

เมื่อนั้น
 ลืมเนตรเห็นองค์บิดา
 ความแค้นสุดที่จะออกกลิ่น
 ฉวยหักเอาคันทศวรรษ

ทศเศียรสุริย์วงศ์ยกมา
 วานรจุกคราวันไป
 ตัวลั่นกริวโกธคงเพลิงไหม้
 เขาโลสั่งหารราทรอน¹

ขุนแผนตามเนื้อเรื่องก็จัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงาน เช่นกัน จะเห็นได้ชัดจากการที่พระพันวษาบังคับให้ขุนแผนยกทัพไปตีเชียงใหม่ตั้งแต่ครั้งที่ยังเป็นพลายแก้ว ขุนแผนก็ทำได้สำเร็จ หรือตอนที่นางเมืองเชียงใหม่แย่งชิงนางสร้อยฟ้า ซึ่งเจ้าลานช้างถวายแก่พระพันวษา พลายงามทูลอาสายกทัพไปตีเชียงใหม่ ขุนแผนก็ได้รับอภิเษกและได้นำนักโทษเพียงสามสิบห้าคนยกทัพไปตีเชียงใหม่ได้สำเร็จ

ส่วนขุนช้างตามเนื้อเรื่อง จัดเป็นคนที่ไม่มีความสามารถในการทำงานแต่อย่างใด ดังเช่นตอนที่ขุนช้างมาหลอกลางศรีประจันว่าขุนแผนตายเพื่อคนจะได้แต่งงานกับนางพิม แต่ในที่สุด ขุนแผนซึ่งพานางวันทองหนีไปจากขุนช้างก็ได้กลับมาสู่คฤหาสน์และชนะคดีขุนช้าง ขุนช้างต้องเสียกาปรับใหม่ ดังความในกลอนว่า

ขุนช้างบอกว่าขุนแผนตาย
 บังอาจหรือขอเขาเขาครองครอง
 ไไทยกเอาศักดิ์ขุนแผนปรับ
 ศรีประจันขุนช้างเป็นคนพาด

จะหมายเมียเขาประสมสอง
 ต้องปรับตามบทพระอภัยการ
 เป็นทรัพย์ฉุกุเมียเสียตามฐาน
 ให้เทียบไถคาประจานแทนวันทอง²

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาถึงบทบาทของขุนช้างตามเนื้อเรื่องในวรรณคดีแล้ว ก็จะทำให้เห็นว่าขุนช้างเป็นตัวละครที่ไม่ได้แสดงว่ามีความสามารถในทางค่านิดเลย ขุนช้างเป็นมหาดเล็กพระพันวษา แต่ก็ไม่ปรากฏว่าขุนช้างเคยรับอาสาทำกิจสิ่งใดที่สมควรแก่การยกย่อง

¹ เรื่องเดียวกัน, 3:188.

² กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ,

4. ความสามารถในการรบ ได้แก่ความสามารถของตัวละครที่แสดงถึงความเป็นนักรบ ทำการโค่นชิงหน้า มีความเก่งกล้าทางเชิงการรบ ไม่ทำการสืบหลังหรือเมื่อผู้อื่นเพลี่ยงพล้ำ

ความสามารถทางการรบของพระรามเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว คือสามารถนำทัพออกรบทศกัณฐ์จนในที่สุดพระรามก็สามารถฆ่าทศกัณฐ์ได้สำเร็จ

ส่วนทศกัณฐ์ออกรบกับพระรามไม่ได้ ต้องไปเที่ยวขอร้องบรรดาญาติ ๆ บริวาร สหายให้ช่วยออกรบ ดังเช่นขอร้องให้กุมภกรรณช่วยออกรบถึงความในกลอนว่า

‘ตุรักไทรคูในพงศ์พันธุ์
นองนุญเรืองฤทธิ
ทั้งไทรพรบรมพรหมเมศ
จะให้เป็นจอมพลมาร

เห็นแต่กุมภกรรณยักษ์
มีโมกษศักดิ์เชี่ยวชาญ
ทรงเดชปรีชากล้าหาญ
ออกไปรอนราญปัจจำมิตร¹

และในตอนสุดท้ายเมื่อทศกัณฐ์ออกรบก่อนจะถูกฆ่าตาย ทศกัณฐ์ก็เกิดความหวาดกลัว ดังความในกลอนว่า

เมื่อนั้น
เห็นพระรามยกพลวานร
ให้หวาดหวั่นครันครามดาตย์นัก
ชนพองสยของเกลาเนาดี

ท้าวทศกัณฐ์ชราญสมร
ออกมาตอกรราวี
ดั่งพยับคมเห็นพระยาราชดี
เพียงจะตกจากที่บัลลังก์รัต²

¹กรมศิลปากร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2:449.

²เรื่องเดียวกัน, 3:508.

ขุนแผนก็เป็นนักรบที่เก่งกล้าสามารถ แม่พระพันวษาก็ทรงทราบถึงความสามารถของขุนแผนในค่านี่เป็นอย่างดี ดังเช่นในตอนที่พลายงามทูลขอโทษขุนแผน พระพันวษาก็ได้ตรัสว่า

นับประสาหากคนไปสู้ศึก
ควยอิจฉาวิชาไมเทามัน
ความกลัววิงหัวเป็นคอกล่อ
พระยายมพั่งวาซาอยู่ใย

ก็ไม่มีใครนึกถึงมันนั้น
มันโลฟันเอาเมื่อตามขุนช้างไป
รู้จักฝีมือพอหรือหาไม
จงสั่งให้ไปถลอกอายแผนมา¹

ส่วนขุนช้างนั้นตามเนื้อเรื่องในวรรณคดีเป็นคนที่ไม่มีความสามารถทางการรบเลย ดังเช่นตอนที่พระพันวษาจับสั่งให้จมนักรบ จมนักรบ ยกทัพไปตามขุนแผนมาแก้คดี เรื่องที่ลักพานางวันทองไปจากขุนช้าง ขุนช้างติดตามไป เมื่อจะรบกับขุนแผน ขุนช้างก็แสดงความซื่อสัตย์ออกมา ดังความในกลอนว่า

ขุนช้างใส่ช้างวาง เขาไพร
ช้างตรงเขาในคองหมามุย
ช้างวิงเขาไพรไม่ไหลลึก
ขุนช้างพลัดคณลงหลังรุงไป

ตกใจฉ่ายอนก็ล่อนลุย
ศรพระยารองอูยเกาแกรกไป
หมวกพลัดหัวพุดามตั้งตามไต
ช้างคืนวิงใหญ่ชี้ไหลพรุ²

5. ลักษณะความเป็นผู้นำ ได้แก่ลักษณะทางกายภาพและการกระทำของตัวละครที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกนับถือ เลื่อมใสศรัทธา เกิดความเคารพยกย่อง

พระรามจัดได้ว่าเป็นคนที่มีลักษณะภายนอกที่ก่อให้เกิดความน่าเลื่อมใสยกย่องขึ้นในจิตใจผู้ได้พบเห็น ดังเช่นเมื่อท้าวมาลีวราชได้พบพระรามเป็นครั้งแรกเมื่อตอนที่ทนพ้าหน้าที่เป็นผู้คัดค้านความเรื่องการแย่งชิงนางสีคาระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ท้าว

¹ ทรนศิลป์ภากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, หน้า 605.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 449 - 450.

มาลีวราชเมื่อได้เห็นพระรามก็เกิดความพึงพอใจในตัวพระรามถึงความในกลอนว่า

เมื่อนั้น
ครั้นเห็นพระลักษมณ์พระจักรี
พิณพิศุรูปทรง
คล้ายกันกับพระสหายรัก
สมศักดิ์สุริยวงศ์เทเวศ
งามยิ่งอินทราสุราลัย

ท้าวมาลีวราชเรื่องศรี
มีความแสนโสมนัสนัก
สององค์งามล้ำทั้งไตรจักร
นิวพิศุรูปลักษณะจำเรียวใจ
จับเนตรตั้งดวงแซไข
ภูวไนยจึงมีบัญชา¹

ทศกัณฐ์นั้นมีลักษณะการกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดความเลื่อมใสแต่อย่างใด ทศกัณฐ์เมืองหลงรักนางสีดา ก็ได้ใช้วิธีลักพาตัวนางไปจากพระรามอย่างไร้ศักดิ์ศรี ครั้นเมื่อพระรามยกทัพตามไป ทศกัณฐ์กลับพูดออกมาอย่างไร้ความละอายว่า ตนได้ไปพบนางสีดาที่กลางป่าจึงได้พามาด้วย ความในกลอนว่า

อันนางสีดาคนนี้
ถูกไปเที่ยวพาพนาลัย
~~คงจะสิ้นเปลืองความ~~
ที่จะส่งองคนางกัลยา

ลูกแก้วจะมีก็หาไม่
พบเขารองไหตามมา
~~หาไม่จะม้วยสังขาร~~
มึงอย่าพิศว่าไพบ่วยการ²

นอกจากนั้นทศกัณฐ์ยังถือพิธีมานะในทางที่ผิด เป็นคนที่เห็นแก่ตัว เอาแต่ใจ ตนไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ดังเช่นตอนที่ทศกัณฐ์ขอให้อินทรีชิตลูกชายออกรบอินทรีชิตรู้ว่าสู้พระรามไม่ได้ จึงได้มาลาบาราคาคือนางมณโฑท่อนออกรบ นางมณโฑขอร้องให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาให้กับพระรามเพื่อเห็นแก่ชีวิตลูก ทศกัณฐ์กลับโกรธ และคำว่านางมณโฑว่า

¹กรมศิลป์กร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 3:277.

²เรื่องเดียวกัน, 2:358.

ดูบุญฤทธิ์เทวี
จะให้สงสีคาอรไท
เจ้ากลัวจะเรียงเคียงพิภพ
ซาอุบายถายเหตุขุมมารชา
ไซเราเป็นคนโงเงา
อันนางสีคานารี

ควรฤพาที่ณะปี้ได้
ควยใจเกลียดกันฉันทา
จึงแค้นนักุเคียดซึ่งหึงสา
เจอร์จุให้เห็นเป็นวาคี
จะโบรพั้นเท่าโถมศรี
คังควงชีรีควงใจ¹

ซึ่งลักษณะการกระทำเช่นนี้เป็นกรกระทำของคนที่ไม่ซาคสติ ซาคเหตุผล เห็น
แกตัว ย่อมทำให้เกิดความซาคความเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือหรือยกย่องในระชนกัณฐ์

ตามเรื่องเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ผู้แต่งก็ได้สร้างให้ขุนแผนเป็นคนที่มี
ลักษณะที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใส ดังเช่นตอนที่พระพันวษาจับสั่งให้เข้าเฝ้าเพื่อ
นำทัพไปตีเชียงใหม่เมื่อครั้งที่ยังเป็นพลายแก้ว เมื่อพระพันวษาเห็นตัวพลายแก้วก็เกิด
ความพอใจ ดังความในกลอนว่า

พระองค์ทรงพิศมยเป็นเคย
ตาเป็นมันหับขบกลม

บวเ็นครปร่างมันงามสม
วิทยาอาคมจักเขี้ยวชาญ²

สำหรับขุนช้างมีลักษณะภายนอกที่ผู้แต่งสร้างให้ไม่ได้ก่อให้เกิดความศรัทธาแต่
อย่างใด หน้าตาก็น่าเกลียดดังความในกลอนว่า

จะกล่าวถึงขุนช้างเมื่อรุ่นหนุ่ม
เคราคางขนอรกรกายา

หัวเหมือนนกกะกรมด้านหน้า
หน้าตาดังลิงคางที่กลางไพร³

¹ เรื่องเดียวกัน, 2:730.

² กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, หน้า 179.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

นอกจากนั้นการกระทำของขุนช้าง เองก็ก่อให้เกิดความสมเพชแก่ผู้พบเห็น ดัง
ในตอนที่ขุนช้างเล่าเรื่องความทุกข์ของตนที่เกิดขึ้นเนื่องจากไปหลงรักนางพิมให้มารดา
ฟัง ขุนช้างร้องไห้ราวกับเป็นเด็กถึงความในกลอนว่า

ครานั้นขุนช้างฟังแมตาม	จะบอกความมิใครจะบอกได้
กลุ่มกลั้วอีกอันในหทัยใจ	ร้องไห้สะอึกสะอื้นโส
มือเข้คน้ำตาแล้ววาพลาง	ทุกข์ของลูกขานนี้อีกโส
ออกดูเป็นหนองพองกะโตะ	เหมือนใคร โคนตนโพธิ์ดงหทัย ¹

6. ความนาคบค้ำสามัคคม ได้แก่ลักษณะของตัวละครที่มีการกระทำที่ทำให้ผู้อื่น
เกิดความรู้สึกเป็นมิตร มีความรักใคร่ อยากรจะคบค้ำสามัคคมด้วย

พระรามจัดได้ว่า เป็นคนที่น่าคบค้ำสามัคคมด้วย ส่วนทศกัณฐ์นั้นมีลักษณะตรงกัน
ข้ามคือมีลักษณะ เป็นคนที่ผู้อื่นไม่อยากจะคบค้ำสามัคคมด้วย ประจักษ์พยานในเรื่องนี้จะสัง
เกตได้จากตอนที่ พระรามฆ่าทศกัณฐ์ตาย บรรดาเทวดาต่าง ๆ ก็แสดงความชื่นชมยินดี
ทศนค้อย่างพระรามสามารถปราบยักษ์ร้ายคือทศกัณฐ์ลงได้ ดังความในกลอนว่า

มาจะกล่าวบทไป	ถึงหมู่เทวดาทูกราตี
ทั้งบรมพรหมเมศอันฤทธิ	องค์ท้าวตรีเนตร เวสสุวัณ
วิพุลกฤษทร์งสิทธิ์ศักดิ์	วิรูปักษ์ชครุรงสรรค์
นักสิทธิ์วิทยาคนขรรพ	นางอัปสรสวรรค์ทุกชั้นฟ้า
เห็นพระนารายณ์อวตาร	สังหารทศพักตร์ยักษ์
อันเป็นเสี้ยนเบียนโลกา	สุดสิ้นชีวาควยฤทธิ
คางองค์ชื่นชมโสมนัส	เยียมแก่ล้นหทัยอ้อมมี
บางไปรบปราบพิพมาศสุมาลี	อันมีกลิ่นฟุ้งขจร ²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

² กรมศิลปากร, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลก, 3:514.

ขุนแผนตามในเรื่องก็จัดได้ว่าเป็นคนที่น่าคบค้าสมาคมด้วย ขุนแผนเป็นคนที
เชื่อฟังมารดา จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความดีเหล่านี้ทำให้ขุนแผนเป็นคนที่น่าคบ
ค้าสมาคม แม้พระพันวษาที่เคยกริ้วรับสั่งให้ฆ่าขุนแผนไปจำคุก เมื่อคราวที่ขุนแผนขอ
นางลาวทอง แต่เมื่อเกิดศึกเมืองเชียงใหม่ พระพันวษาที่ไม่ได้รั้งเกียรจขุนแผนแต่อย่าง
ใด เมื่อพลาญงามมาทูลขอโทษ ขุนแผนพระองค์ก็ทรงยกโทษให้พร้อมทั้งยังตรัสว่า

อนิจจาอายุ ขุนแผนแสนอาภัพ
ศึกทุกชยามมาหลายปี
ใหญ่ถึงบังใจกระโรหนอ
ครั้งขออีลาวทองกุมองใจ

ดกอับเสียคนแทบบ่มี
ญี่ก็ชั่ววันลืมไป
อายุหลายงานมาขอจึงนึกไค้
จำไวชานานถึงปานนี้

สำหรับขุนช้าง เป็นคนที่น่ารังเกียจ เป็นคนที่ถือเงินเป็นใหญ่ เมื่อขุนช้างหลง
รักนางพิม นางพิมไม่ไค้รักคอบและไค้แต่งงานไปกับขุนแผน ขุนช้างก็ใช้อุบายแย่งชิง
นางพิมไปจากขุนแผน เมื่อครั้งที่ขุนแผนติดคุก ขุนช้างก็ใช้อำนาจจนนางวันทองไปอยู่
กับคนที่สุพรรณบุรี เมื่อนางวันทองให้กำเนิดพลาญงาม ขุนช้างรู้ว่าไม่ไค้ลูกก็ลวงไปฆ่า
เสีย กิริยาวาจาที่ขุนช้างแสดงออกไม่ไค้กอให้เกิิดความน่าคบค้าสมาคมตั้ง เช่นวันที่พลาญ
งามแต่งงานกับนางสร้อยฟ้า ขุนช้างก็เกิดเมาเหล้าอาละวาดและแสดงอาการไม่สุภาพ
ออกมาดังความในกลอนว่า

ตั้งดำรับเรียงรบนทอกลาง
ทั้งของเค็ยุงเรียงรินสุราราย
วางใหญ่ใส่ช้ำทั้งสามทับ
ปะหมุ่โกใส่สินกินออกขุน
พวกขุนนาง เขาบูวาจจุจัน
ฉวยกระโถนปากแตรแร่ออกไป

เลี้ยงขุนนางมหาดเล็กสิ้นทั้งหลาย
ขุนช้างชู้สุวนกรายนึ่งสุคคน
จับตาชานทุกเส้นขน
กระตุกกรณคิ้วเคี้ยวบ่นเป็นบั้งไป
ยิงทะยานยิงโยยกโถใส่
กรอมหัวเขาไวเดินเกก้ง

1 กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับหอสมุดแห่งชาติ,

มือปิดกันป้องกันหน้าทำตาปรี๊ด
พระนายอายหน้าว่าไม่ฟัง

เฮ้ยใครคุกคือท้าวฤๅ
ถูกขึ้นชัคเซซังสิ้นสมประดี¹

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดลักษณะตัวละครในมโนภาพของคนไทย หลังจากที่ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการผูกแต่งตัวละครที่ผู้แต่งได้ทำไว้ จึงถือได้ว่าแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความตรงตามเนื้อเรื่อง (Content Validity) แล้ว

แต่อย่างไรก็ดี ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในบทนำว่าสภาพของสังคมไทยในปัจจุบันแตกต่างไปจากสังคมไทยในอดีต และลักษณะการวิจารณ์วรรณคดีในสมัยปัจจุบันก็แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้คนไทยในปัจจุบันอาจมีมโนภาพต่อตัวละครแตกต่างไปจากมโนภาพของคนไทยในอดีตได้ ฉะนั้นการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเหมือนหรือความแตกต่างของตัวละครทั้ง 4 ตัวโดยจัดให้พระราม ขุนแผน เป็นตัวเอกที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวดี ทศกัณฐ์ ขุนช้าง เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวเอกทางด้านเลว ก็อาจจะเป็นที่โต้แย้งว่า พระราม ขุนแผนก็ไม่ได้เป็นตัวเอกทางด้านดีเสมอไป ทศกัณฐ์และขุนช้าง ก็ไม่ได้เป็นตัวละครที่เป็นตัวเลวตลอดเวลา

ดังเช่นอาจจะผู้ที่มีความเห็นว่าขุนแผนไม่ได้เป็นคนที่มีความสำเร็จทางด้านการทำงานเสมอไป ตอนที่ขุนแผนทูลขอลางลาออกจากพระพันวษา ขุนแผนก็ถูกกริ้วและถูกลงโทษถึงจำคุก หรือในบางครั้งพระรามก็ยังคงทุกข์ที่แสดงถึงความโกรธ ดังเช่นตอนที่หนุมานเผากรุงลงกา พระรามก็กริ้วหนุมานและถามขึ้นว่า

เมื่อนั้น
ฟังลูกพระพายเทวา
กระที่บมาทมีราชบรรหาร
กุไซโหขุนวานร

พระสุริย์วงศ์องค์นารายณ์นำดา
ยานฟ้ากริ้ว โกรธคังไฟพอน
คูดุหนุมานชาญสมร
ไปสืบข่าวบังอรแถแทนนี้

¹ ใ้คงเดียวกัน, หน้า 808.

เหตุใดจึงทำอหังการ
หึงหมู่อสุรโยธี

ฮาโคตรวงศายกมี
แฉเฉาบุรียุมภักตี¹

หรืออาจจะเห็นว่าขุนแผนก็ยัง เป็นคนที่มีวาทะหายตาย ดัง เช่นตอนที่ขุนแผน พานางลาวทองกลับมาถึง เมืองสุพรรณบุรี เมื่อขุนแผนถูกนางวันทองคำขุนแผนฉีกโหระ และคำวานางวันทองอย่างหายตายว่า

ไม่ปราถนาจะคาบ
ตัวไปยังไมพูนประตู
ตำแยเจ้าเอ๋ยมันแสนคัน
กลางเกลื่อนชีเรื้อนพรใน
อิศาธิวั เป็นตัวเทาตัวนอน
ถึงหายาให้สิ้นถิ่นสุพรรณ

อีน้าค่านพาลูตลบนำอคสุ
คมชู่แสรเลมไว้เต็มใจ
จะเหามันคนปี่ห้ามไม่
หยุดยมนาใส่ก็หายคัน
ไซชอบคืบเคี้ยวจนตัวสัน
วันเที่ยวก็จะสิ้นคำรายา²

ซึ่งลักษณะของการโต้แย้งแบบนี้เป็นลักษณะของการแสดงถึงระดับของความคิด เห็นที่ต่างกันในเรื่องเดียวกัน ดังเช่นการที่จะมีความเห็นว่าขุนแผน เป็นคนที่มีกิริยาวาจา คีหรือกิริยาวาจาหายาบ จักใคว่าเป็นการโต้แย้งที่อยู่ภายในเรื่องเดียวกัน คือเรื่องกิริยา วาจาของขุนแผน ลักษณะเช่นนี้ไม่ได้มีผลทำให้ความตรงเชิงเนื้อเรื่องของแบบวัดลักษณะ ตัวละครที่ผู้วิจัยสร้างเสียไปแต่อย่างใด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าลักษณะของแบบวัดนั้นเป็น คำคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกับข้ามที่มีลักษณะ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบตอบได้อย่าง เสรีไปตามมโนภาพที่แท้จริงของตน โดยที่ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะใช้วิธีการใด ๆ ที่จะไป บังคับให้ผู้ตอบตอบไปตามลุ่มมุติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ดังเช่นการประเมินค่าความน่าคบ ค้าสมาคมของขุนช้างโดยใช้คำคุณศัพท์ว่า

¹กรมศิลปากร, รวมเกียรติ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์, 2:205.

²กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, หน้า 283.

นำรหัสใคร 5 4 3 2 1 นำรังเกียจ

ถ้าผู้ตอบเห็นว่าขุนช้างเป็นคนที่น่ารักใคร่ ผู้ตอบก็มีอิสระในการที่จะเลือกเขียนวงกลมล้อมรอบหมายเลข 5 เพื่อแสดงว่าขุนช้างเป็นคนที่น่ารักใคร่ได้

ลักษณะของการเลือกตอบในסקลอื่น ๆ ก็จะเป็นเช่นนี้ทุกסקล ไม่ว่าผู้ตอบจะมีโน้ภาพต่อตัวละครทั้ง 4 ตัวอย่างไร ก็สามารรถที่จะเลือกตอบได้อย่างเสรี เพื่อแสดงลักษณะโน้ภาพของคนที่มิต่อตัวละครใด

การหาความเที่ยงของแบบวัดลักษณะตัวละคร

ผู้วิจัยจะนำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้แก่ นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย เป็นจำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของแบบวัด ความเที่ยงที่หาเป็นความเที่ยงแบบความคงที่ภายในแบบข้อข้อใด โดยผู้วิจัยจะหาค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งในค่านลักษณะต่างๆ ทั้ง 6 ค่าน และหาความเที่ยง

ของแบบวัดทั้งฉบับของตัวละครทั้ง 4 ตัว ถ้าได้ค่าความเที่ยงสูง ผู้วิจัยจะรับแบบวัดที่ได้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป ถ้าได้ค่าความเที่ยงของแบบวัดต่ำ ผู้วิจัยก็จะได้ปรับปรุงค่าคุณศัพท์หรือคุณศัพท์ทั่วไปเสียใหม่จนกว่าจะได้แบบวัดที่มีค่าความเที่ยงสูง

กลุ่มตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างประชากรสามกลุ่มได้แก่ นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มละ 80 คน รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 240 คน

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาวชิชาภาษาไทย ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาวชิชาภาษาไทยโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

โดยตัวอย่างที่ใช้จะเป็นนักศึกษาริชาภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนี้

คณะอักษรศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศิลปศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ประสานมิตร
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ปทุมวัน
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บาง เช่น

ตัวอย่างประชากรที่เป็นนักวิชาการภาษาไทย ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกตัวอย่างจากนักวิชาการทางด้านภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนี้

คณะอักษรศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศิลปศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ประสานมิตร

คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตัวอย่างที่เป็นครูภาษาไทย ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกตัวอย่างโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนของรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมา 10 โรงเรียน และในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มมาได้ ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกครูภาษาไทยในแต่ละโรงเรียนมาประมาณ 8 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การให้คะแนนลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวที่ได้จากแบบวัด จากกลุ่มตัวอย่าง ~~แต่ละคน 10 คน ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะตัวละครเป็นรายตัว~~ และในแต่ละคน จะแยกให้คะแนนโนภาพที่มีต่อตัวละครเป็นรายตัว
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวในโนภาพของคนไทย ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวละครทั้ง 4 ตัวทีละลักษณะเพื่อจะให้เห็นความแตกต่างของตัวละครทั้ง 4 ตัวได้อย่างชัดเจน
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบโนภาพของคนไทยทั้งสามกลุ่มที่มีต่อตัวละคร ในขณะที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัว ผู้วิจัยก็จะศึกษาเปรียบเทียบโนภาพของคนไทยต่างกลุ่มที่มีต่อตัวละครพร้อมกันไปด้วย
4. การวิเคราะห์ลักษณะรวม หลังจากการวิเคราะห์ตัวละครทั้ง 4 ตัว ในโนภาพของคนไทย และการวิเคราะห์เปรียบเทียบโนภาพของคนไทยทั้งสามกลุ่มที่มีต่อตัวละครในลักษณะต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้านแล้ว ผู้วิจัยก็จะนำเอาคะแนนลักษณะต่าง ๆ ทุกด้านของตัวละครแต่ละตัวรวมเข้าด้วยกัน แล้ววิเคราะห์รวมอีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีการเดียวกัน เพื่อศึกษาว่าลักษณะรวมของตัวละครทั้ง 4 ตัวเหมือนหรือแตกต่างกัน และ

คนไทยทั้งสามกลุ่มมีมโนภาพต่อลักษณะรวมของตัวละครแตกต่างกันหรือไม่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแยกส่วน¹
(Split-plot Design Analysis of Variance) โดยมีตัวแปรสองตัวได้แก่
มโนภาพของคนไทยทั้งสามกลุ่มที่มีต่อตัวละครกับลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวในมโนภาพของ
คนไทย

ถ้าหากว่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ตัวแปรตัวใด ผู้วิจัยก็จะวิเคราะห์ต่อไปโดยวิธีการทดสอบค่าเฉลี่ยของกันแคน²
(Duncan's Multiple Range Test)

¹William G. Cochran, Gertude M. Cox. Experimental Design. 2d ed. (New York : John Wiley & Sons Inc., 1969), p.293 -315.

²Allen E. Edwards. Experimental Design in Psychological Research. (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc, 1968), p.131 - 132.